

Алма Тртовац Дедеић,¹ Адмирал Конићанин²

¹ Учитељски факултет Београд, Наставно одељење Нови Пазар, Србија

² Гимназија и Техничка школа, Тутин, Државни Универзитет у Новом Пазару,
Департаман за Спорт и физичко васпитање, Нови Пазар, Србија

¹ alma.trtovac@gmail.com, ² admirak@hotmail.com

**МОГУЋНОСТИ ОБРАЗОВАЊА У ШИРЕЊУ НАЦИОНАЛНОГ
МУЗИЧКОГ ИДЕНТИТЕТА****Сажетак**

У раду се говори о могућностима образовања у светлу националног музичког идентитета који има велики значај у поимању, прожимању и дељењу културних садржаја. Како ће се појединац понашати у групи првенствено зависи од усвојеног система вредности, као и од система моралних норми које владају у датом друштву и које је појединац лично прихватио и преузео као модел понашања. Појам националног идентитета сублимира скуп обележја који осликава једну нацију и чини је јединственом. Музички идентитет је незаобилазан део те целине јер својим богатством садржаја осликава и преплиће се са историјом једног народа у ширем смислу. У данашњем концепту образовног система код нас, школа као васпитно-образовна установа располаже разноврсним и многобројним могућностима за ширење националног музичког идентитета.

Кључне речи: образовање, наука, музичка култура, идентитет

Увод

Улога музике у конструкцији идентитета је тема којој се све више поклања пажња у антрополошким, етномузиколошким, музиколошким, социолошким научним круговима.¹ Основна теза од које се у раду полази јесте да

---

¹ На пример: Говорећи о музици унутар супкултурних група, и њеног односа са идентитетима тих група, Вилијамс (Williams) сматра да се музика мора посматрати и као производ одређене супкултуре, али и као узрок њеног настанка и формирања, Williams, Patrick J. 2006: *Authentic Identities: Straightedge Subculture, Music, and the Internet*. In: *Journal of Contemporary Ethnography*; Алан Меријем (Alan Merriam), етномузиколог, музику одређује, између осталог, и као јединствени људски феномен који постоји само у појмовима друштвене интеракције, односно феномен који су људи створили и који је, самим тим, неодвојиви елемент културе, те људског понашања и деловања: Merriam, Alan P. 1964: *The anthropology of music*. Northwestern University Press.

је музика, осим што је производ једне културе, такође и активни чинилац који ту културу конструише, а кроз њу и одређене етничке идентитете. Будући да је музика, као концепт, неодвојива од човека, тако и ова проблематика захтева ширу перспективу, односно сагледавање музике у међуодносу са концептима културе и идентитета.

Културу једног народа и поднебља одређују културни обрасци, тј. оно што се манифестује као понашање људи у раду, у слободном времену, у породици, у установама, и у свим друштвеним односима. Све сфере друштвеног живота утичу на креирање културног обрасца народа – од науке, религије, морала, књижевности, уметности, грађанских и других права, политике, привреде, обичаја и забаве, па све до развоја савремених технологија и комуникација. Наставници најчешће стављају акценат на усвајање наставних садржаја изнад свих циљева образовања, па тако све чешће као финални производ наших школа добијамо младе људе отуђене од културе, традиције, вредности.

„Културним обрасцем може се назвати свака норма, одређени облик мишљења, деловања и понашања који се понавља и у оквиру кога се јављају и функционишу ствари, знаци и понашања. Идеја обрасца је плодотворна и корисна јер може да обухвати не само неформалне обрасце и интеракције, него и формална правила, процедуре и институције у складу са којима делују припадници одређене групе или заједнице. Културне вредности се, између осталог, увек препознају у облику образаца.” (Коковић, 2005:116).

Интересовања појединца за поједине облике уметничког изражавања, квалитет његовог културног живљења уопште, однос према свету и култури умногоне су одређени културним животом породице у којој је одрастао и њеним културним преференцијама. То не значи да деца музичара аутоматски постају музичари, али ће вероватноћа привржености музици, као саставном делу живота, бити већа код ове деце него код деце чији родитељи нису имали контакта са музиком. То је посебно уочљиво при анализи културних навика: одлазака на концерте, у позориште, на изложбе, куповине књига итд. Музика је феномен који на разне начине прожима свакодневни живот човека, било да је схваћена као вид забаве, разоноде, уживања, професије или као израз одређеног идентитета.

Улога народног стваралаштва у развијању националног идентитета ученика

Школа, као установа, има задатак да кроз свој васпитно-образовни рад оствари одређене циљеве и задатке и упркос процесима интеграције у савремене токове, обезбеди очување националног идентитета ученика. Стварање националне свести, подстицање одговорности за чување и неговање културног наслеђа код ученика мора бити један од основних

циљева образовања. Посматрајући музику једног народа, питамо се које су то специфичности у њој, које ученици препознају као своје или као карактеристике свог народа и са којима се лично идентификују. Који су то елементи које музика има, па код ученика ствара лични осећај припадности једној групи, тј. негује национални идентитет. Ком народу припадамо, каква нам је музика некада била, која је њена улога била некад, а која је сада, питања су на која ученици могу добити одговоре у оквиру наставе музичке културе у школи. Кроз тумачење текстова народних песама ученици ће се упознати са значајним личностима своје историје, а у обредним песмама, са народним и верским обичајима, свакидашњим догађајима и пословима из човековог живота.

Тражећи одговор на питање на који начин ученицима најприродније приближити уметничке музичке садржаје других култура, потребно је узети у обзир да постоје различити сазнајни склопови који се у одређеној култури развијају кроз неформално и формално стицано претходно искуство. То примарно претходно искуство подразумева предзнање, које је у директној вези са структурама које поседује сам ученик, тачније са системом мисаоних операција који се изграђује и развија од самог детињства, а у који се, према Пијажеовој теорији развоја логичких структура, смештају све информације из окружења (Вилотијевић, 1999).

Стога је значајно да садржајима програма буде обухваћено народно стваралаштво, јер ће се на тај начин чувати и неговати народна музичка традиција која је саставни део идентитета народа којем ученици припадају. Концепцијски, настава музичке културе је врло комплексна, јер предвиђа примену више музичких активности у оквиру часа. У оквиру народног музичког стваралаштва певање песама, извођење народних музичких игара и слушање народних композиција, омогућиће ученицима да негују и развијају своју музичку традицију у пуној мери. Концепт музичког образовања, сагледан кроз призму народног стваралаштва, сада добија функцију и постаје значајан чинилац очувања како културног, тако и националног идентитета ученика.

У оквиру школског система, образовање кроз музичку уметност је заживело на начин да је музичко образовање усмерено ка развијању свести о мултикултуралности и сарадњи. Специфични музичко-образовни циљеви наглашавају потребу да се на свим нивоима образовања проучавају различите музичке културе унутар контекста из којег потичу, и континуирано осигурају аутентични музички материјали који се, захваљујући својој непретенциозности и структуралној једноставности, могу користити у музичком образовању (Kraus, 1966:452–453). „Образовање као друштвена појава има за циљ не само преношење и усвајање нових знања, већ и преношење и усвајање категоријског система вредности друштва” (Марковић, 2001:277).

Задатак наставника је да при планирању и организовању рада на народном музичком стваралаштву крене од средине из које деца потичу, да у складу са наставним планом и програмом пронађе одговарајуће народне игре и песме, које ће поред тога што утичу на развијање националног идентитета ученика, испунити музичке и играчке захтеве кроз који ће бити остварени образовни, васпитни и функционални задаци наставе музичке културе.

Једна од најважнијих културних потреба јесте образовање. Образовање суштински утиче на развој личности, тако да је корелација између развоја личности и образовања изузетно висока. „У процесу социјализације личности образовање повезује колико садржинску страну односа јединке и друштва, толико и његову узајамност, пре свега мислимо на процес усвајања свеукупне културе, на процес учења селекционисане модификоване и институционализоване културе; на процесе у којима се развија осећај социјалне припадности и личне компетентности и аутономије” (Ненадић, 1997:155).

Музичка уметност је културни феномен, па се сходно томе свако музичко дело мора снажно ослонити на свој уметнички и културни контекст како би пренело своје значење. Значење једног музичког комада саопштава се у оквиру одређене уметничке средине, и подразумева свест на разним нивоима, укључујући намеру уметника, његов положај у одређеној уметничкој култури и историјски и културолошки контекст. Полазећи од чињенице да музика не функционише изоловано, већ у датом контексту културе, јасно је да она, као наративна категорија и носилац културалне асоцијације, подлеже даљем кодирању и експлоатисању друштвеног окружења. Ставити акценат на значење дела значило би схватити феномен музике као медијум, јер се кроз њен садржај упућује одређена порука слушаоцу. У том случају музика је порука, а музичко дело средство за њено преношење.

Приликом укључивања музике различитих култура у наставни програм потребно је водити рачуна о неколико компоненти. Као прво, неопходно је да музички материјали буду аутентични. Друго, наставни час артикулише се на темељу циља наставе, а то је у овом случају откривање основа постојања и темељних животних вредности културе из које музика потиче. Даље, на настави музичке културе учимо путем активности извођења, компоновања, импровизације и слушања, односно проницањем суштине музичке структуре и културног контекста из кога музика потиче. На крају, потребно је водити рачуна о квалификацијама музичког педагога, које нужно укључују отвореност и критичко размишљање. Лични пример наставника музике огледа се у свим поступцима у школској средини. Предмет Музичка култура има истакнуто место у афирмацији школе, јер се све школске манифестације везују за учешће хора, оркестра или солиста. Поред своје стручне спреме,

наставник мора стално да се усавршава, тражи нове форме рада, које ће ученицима учинити наставу што занимљивијом. У том смислу он мора да се упозна са савременим токовима музичких збивања и достигнућима музичке педагогије.

Закључак

У савременом друштву, музичка уметност је начин за разумевање сопственог идентитета, културе и наслеђа, и комуникације са различитим културним срединама. Осмишљавањем уметничке праксе образовања у школама може се значајно обогатити културни мозаик савременог и будућег друштва. Уколико културу посматрамо као скуп ритуала који трансформишу природна искуства у културолошке модалитете, ученик, упознајући кодове како сопствене, тако и кодове других култура, не стиче само увид у богатство разноликости културолошке мапе света, већ и у сопствену креативност и сопствени креативни идентитет. Прихватањем културе као кључне одреднице социјалног идентитета, и национални идентитет се може увести у релације уметничких процеса. Култура подразумева језик, традицију, религију, фолклор, митове, уметност, па се идентитет заснован на култури препознаје по вредносним садржајима који су груписани управо око тих елемената.

Литература

- Коковић, Драган: *Пукојине културе*. Прометеј, Нови Сад 2005.
- Марковић, Ж Данило: *Савременост и образовање*. Просвета, Ниш 2001.
- Ненадић, Миле: *Нови дух образовања*. Просвета, Београд 1997.
- Краус, Е.: *Recommendations of the Seventh International Conference*. International Music Educator 14, 1966.
- Vilotijević, Mladen: *Didaktika 2 – didaktičke teorije i teorije učenja*. Beograd: Naučna knjiga i Učiteljski fakultet, 1999.
- Williams, Patrick J: *Authentic Identities: Straightedge Subculture, Music, and the Internet*. In: Journal of Contemporary Ethnography, 2006 .
- Merriam, Alan P.: *The anthropology of music*. Northwestern University Press, 1964.

EDUCATIONAL POSSIBILITIES IN THE EXTENSION OF NATIONAL MUSICAL IDENTITY

The paper deals with the possibilities of education in the light of the national music identity, which is of great importance in understanding, permeating and sharing cultural contents. How an individual behaves in a group depends primarily on the system of values adopted, as well as on the system of moral norms that govern in a given society and which the individual personally accepted and assumed as a model of behavior. The concept of national identity sublimates a set of features that depicts one nation and makes it unique.

Music identity is an indispensable part of the whole, because its richness of content reflects and intertwines with the history of a nation in a wider sense. In today's concept of the educational system in our country, the school as an educational institution has a wide variety of possibilities for spreading the national music identity.

Key words: education, science, music culture, identity